

Israel Gutman (20.05.1923–1.10.2013)

Historyk, działacz Żydowskiej Organizacji Bojowej, uczestnik powstania w getcie warszawskim.

Urodził się w Warszawie. Ojciec Benjamin, syjonista, pracował w fabryce zabawek na warszawskim Marymoncie, matka Sara zajmowała się dziećmi – dwiema córkami i synem. Edukację szkolną rozpoczął w polskiej szkole powszechnej na Marymoncie, lecz w drugiej połowie lat 30. poszedł do średniej szkoły żydowskiej na Muranowie. Już w wieku 14 lat dołączył do syjonistycznej organizacji młodzieżowej **Ha-Szomer ha-Cair** (pol. „Młody bojownik”), części Światowej Organizacji Syjonistycznej.

Ojciec i starsza siostra Gutmana Rywka zmarli na kilka miesięcy przed utworzeniem getta; matka zmarła w getcie na skutek tyfusu. Młodsza siostra, Gołda, przebywała w **Domu Sierot** prowadzonym przez Korczaka i Wilczyńską, skąd razem ze wszystkimi podopiecznymi i wychowawcami 5 sierpnia 1942 roku została wywieziona do obozu zagłady w Treblince.

W getcie **Israel Gutman** jeszcze bardziej zaangażował się w działalność Ha-Szomer ha-Cair – prowadził między innymi zajęcia dla dzieci. Należał również do grona **Abrahama Gepnera**, kierownika **Zarządu Zaopatrzenia Judenratu**, który zajmował się pomocą społeczną.

Przed powstaniem w getcie Gutman włączył się do działań **Żydowskiej Organizacji Bojowej**, przygotowując bunkier dla rannych. W trakcie powstania, 5 maja 1943 roku, w jednym z transportów został wysłany do obozu **KL Lublin** (Majdanek), gdzie przebywał przez około 2 miesiące. „Byliśmy w takim stanie fizycznym, że trudno było nawet myśleć o tym, że można uciec” – wspominał. Później został przetransportowany do KL Auschwitz – przeżył dzięki pomocy **Włodzimierza Zawackiego**, który rozpoznał w nim ucznia swojego przyjaciela i pomagał mu lekami oraz żywnością. W Auschwitz należał do konspiracyjnej grupy lewicowej. W styczniu 1945 był jednym z tych, którzy zostali ewakuowani i pędzeni w głąb terytorium III Rzeszy w „Marszu śmierci”. Trafił do **Mauthausen**. 5 maja 1945 roku został zwolniony w **Gunskirchen**. „Do ostatniej chwili nie wierzyłem, że ja z tego wyjdę żywy” – mówił wiele lat później.

W 1946 roku wyemigrował do Palestyny, gdzie dołączył do kibucu **Lehawot ha-Baszan**. Tam też poznał swoją przyszłą żonę **Irit Edelstein**. W 1961 roku jako świadek uczestniczył w słynnym **procesie Eichmanna**. Dwa lata później wydał monografię *„Bunt obłączonych: Mordechaj Anielewicz i powstanie w getcie warszawskim”* poświęconą żydowskiemu ruchowi oporu.

Gutman był założycielem **Grupy Moreszet** – Centrum Pamięci Mordechaja Anielewicza. W latach siedemdziesiątych skończył studia historyczne na Uniwersytecie Hebrajskim, gdzie później wykładał. Przez kilka lat pełnił rolę głównego historyka w instytucie **Yad Vashem**, w latach 2000-2012 był wiceprzewodniczącym Międzynarodowej Rady Oświęcimskiej. Uczestniczył w tworzeniu **Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN**, był doradcą polskiego rządu w kwestiach związanych z Holocaustem.

Israel Gutman był autorem licznych publikacji na temat Zagłady. Jest uważany za jednego z najważniejszych historyków zajmujących się tym tematem. Sprzeciwiał się przedstawianiu Żydów jako biernych ofiar, a w działalności badawczej skupiał się przede wszystkim na świadectwach samych Żydów, co w tych czasach nie było jeszcze powszechnie stosowaną praktyką. Jako naukowiec najwięcej uwagi poświęcił żydowskiemu ruchowi oporu, szczególnie organizacjom młodzieżowym.

Zachęcamy do obejrzenia fragmentów wywiadów z Israelem Gutmanem na [stronie Teatru NN](#).

Data publikacji: 2023-05-19

Data wydruku: 2023-05-19 15:52

Źródło: <https://1943.pl/arttykul/israel-gutman-20-05-1923-1-10-2013/>